

РЕЦЕНЗИЯ

От: Проф. Д-р Стефан Василев Пеев, д.м.н.

Месторабота - Медицински Университет „Проф. Д-р Параскев Стоянов“- гр. Варна, Факултет по дентална медицина, специалност „Терапевтична стоматология“, за дисертационен труд на тема: “ **Орални изяви при деца с вродени сърдечни малформации**“ за придобиване на образователна и научна степен „ДОКТОР“, по област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.2. Стоматология и Научна специалност „Детска стоматология”.

Автор: Д-р Теодора Владимирова Николова, редовен асистент висше училище в Медицински Университет „Проф. Д-р Параскев Стоянов”- Варна, Факултет по дентална медицина, Катедра по Детска дентална медицина.

Научен ръководител: Доц. д-р Радосвета Стоянова Андреева-Борисова д.м., ръководител катедра "Детска дентална медицина“, ФДМ, МУ – Варна

Представяне на процедурата по защитата

Със заповед на Ректора на Медицински Университет „Проф. Д-р Параскев Стоянов“– Варна, Р-109-248 от 18.05.2018 г., съм определен да изготвя рецензия на дисертационния труд на Д-р Теодора Владимирова Николова, асистент Висше училище в Катедра Детска дентална медицина на Медицински Университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна, за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.2. Стоматология, Научна специалност „Детска стоматология”. Приложени са следните документи:

- Дисертационен труд;
- Автореферат;
- Копие на публикациите, свързани с темата на дисертацията;
- Автобиография;
- Копие на диплома за завършена ОКС „Магистър”;

- Заповед за зачисляване;
- Протокол от изпит за докторски минимум;
- Заповед за отчисляване с право на защита;
- Протокол от КС с положително решение за готовността за защита;
- Декларация за оригиналност;
- Списък с публикациите, свързани с темата- 3 публикации;
- Декларация за достоверност на представените документи.

Биографични данни за докторанта

Д-р Теодора Владимирова Николова завършва висшето си образование по Дентална медицина във ФДМ, Медицински Университет - гр. София през 2012 година. От 2013 г. и до момента д-р Николова води упражнения по Пропедевтика на детската дентална медицина, Дентална профилактика и Клиника на детската дентална медицина, като асистент към Катедрата по Детска дентална медицина на ФДМ, МУ гр. Варна. Д-р Николова работи и в частна практика в Медико-Дентален Център „Ипериал“ - гр. Варна.

Дисертантката владее английски език на високо ниво, има компютърна грамотност.

Актуалност на проблема:

Във **въведението** се посочва, че вродените сърдечни малформации (ВСМ) са едни от най-честите вродени аномалии при деца, със средна честота от приблизително 8-10 случая на 1000 живородени. Днес по-голямата част от децата с тежки сърдечни заболявания биват оперирани успешно, но при много от тях, страдащи от комплексни заболявания, хирургичното лечение има само палиативен ефект и не коригира напълно дефекта.

Известен факт е, че децата с комплексни ВСМ често са подложени на редовен, продължителен прием на лекарствени препарати, но данните и запознатостта с оралните последици за здравето на медицински компрометираните деца, причинени от

продължително лечение, са оскъдни. Много фармацевтични препарати, назначавани за дългосрочна употреба, имат ниско рН (висока киселинност) и съдържат захар. Силната взаимовръзка между ксеростомията и фармакологичното лечение е доказано явление, и редица лекарства са посочени като причиняващи сухота в устата.

Много от хроничните заболявания в детска възраст се свързват с влошено орално здраве. Кариесът и пародонталните заболявания имат имат високи нива на разпространение и са отговорни за болки в оралната област, загубата на зъби, както и представляват рискови фактори за други системни усложнения, особено сред децата. Децата с ВСМ са в неравностойно положение, защото поради водещото си заболяване, развитието на орални заболявания при тях може да изложи на риск общото състояние.

Горепосочените факти определят **актуалността** на дисертационната разработка.

Докторантката задълбочено е изучавала темата. Представеният ми за разглеждане дисертационен труд е написан на 175 страници. Онагледен е с 11 таблици, 26 фигури и 6 приложения. Библиографията включва 310 литературни източници, от които 19 са на кирилица и 291 на латиница. Литературният обзор е подробен, анализира проблема и отговаря изцяло на поставените и разработени задачи. Д-р Николова е цитирала съвременните български автори, които са работили по темата и близки проблеми. Представени са етиологията и патогенезата на зъбния кариес и гингивалното възпаление, рисковите фактори за тяхното развитие и защитните фактори за тяхната превенция. Разгледани са основните проблеми при денталното лечение на деца с ВСМ. Дисертационният труд съдържа въведение, литературен обзор, цел и задачи, материали и методи, резултати и обсъждане, извод, заключения, приноси, библиография и приложения.

Литературният обзор всеобхватно отразява проблематиката на широко разпространените в детска възраст кариес и гингивалното възпаление като се акцентира на рисковите фактори за тяхната поява при деца с ВСМ и евентуални рискове за общото здравословно състояние на тези деца.

Целта е да се изследват разпространението на кариозното и пародонтално заболяване и да се регистрират някои възможни рискови фактори при деца с ВСМ. За постигането ѝ ясно и точно са формулирани пет задачи.

Задачи: Посочените пет задачи осигуряват изпълнението на поставената от дисертанта цел. Те включват провеждането на клинично проучване за разпространението на зъбен кариес, зъбна плака и гингивално възпаление сред група деца с ВСМ и сред група здрави, съответстващи по пол и възраст контроли. Чрез социологически анкетни проучвания се установяват нагласата на родителите на деца с ВСМ към полученото до момента дентално лечение, както и опита и нагласата на денталните медици към приема на такива пациенти. Чрез лабораторен експеримент се установява ендемичната киселинност на някои от най-често използваните в детската кардиология медикаменти.

Материал и методи:

Обект на изследване са деца от Варненска област на възраст от 4 до 17 години с ВСМ, съответстващи им по пол и възраст здрави контроли, лекари по дентална медицина, родители на деца с ВСМ, пет от най-често използваните в детската кардиология медикаменти за перорално лечение на ВСМ.

Методите са групирани съобразно изпълнението на поставените задачи в тяхната логическа и хронологична последователност: документален (за събиране на данни за включените в проучването деца); клинични методи, включващи изследване на децата за кариозност, наличие на плака и/или гингивално възпаление, както и параклинични методи - In vitro изследвания с рН метър. Отговорите на родителите на деца с ВСМ са сравнени с тези на родителите на здрави деца чрез адекватно разработен анкетен метод. Чрез такъв е оценен и опитът на денталните медици при работа с деца с ВСМ. Използван е богат набор от статистически методи: дисперсионен, вариационен, корелационен и сравнителен анализ, както и графичен и табличен метод за изобразяване на получените резултати.

Резултати и обсъждане:

По първа задача: Дисертантката установява, че кариесът е високо и по-скоро равномерно разпространен сред двете групи, но все пак в по-голяма степен засяга болните деца – 100% от CHD групата, срещу 94,5% за Ctr. групата. Средните стойности на индекса (dmft/DMT) показват статистически значими по-високи нива в групата деца с ВСМ. Притеснителен факт, е че при изчислението на dmft/DMT индексите най-голяма порция от стойността на индекса идва от регистрирани кариозни (D) лезии и почти нулева част от регистрирани obturации (F). В обсъждането д-р Николова подчертава реално съществуващия риск от одонтогенен инфекциозен ендокартит при усложнение на кариозното заболяване. Препоръчва се децата с ВСМ да бъдат по-интензивно профилактирани и навременно санирани, да не се допуска влошаване нивото на орално здраве, тъй като усложненията биха могли да затрашат живота им.

По втора задача

Дисертантката установява, че във възрастовата група от 4-7 год. няма статистически значима разлика между разпространението на видима плака сред болните и здравите деца, но има такава при сравнение броя на децата с видимо гингивално възпаление между двете групи ($p < 0,05$). Средните стойности и на двата индекса (PI и GI) показват статистически значими по-високи нива в групата деца с ВСМ.

При анализ на резултатите във възрастовата група от 8-17 год. дисертантката установява, че няма статистически значима разлика между разпространението на видима плака сред болните и здравите деца – то е високо (над 95%) и за двете. Болните деца отново показват по-високи нива на разпространение на гингивално възпаление. Статистически значима е разликата в средните стойности на снетите PI за двете групи пациенти.

В обсъждането д-р Николова обобщава, че зъбната плака и гингивалното възпаление са често срещан проблем сред децата във Варненска област и че децата с ВСМ са в неравностойно положение спрямо здравите си връстници, що се касае до индексите, обективизиращи оралното здраве.

По трета задача

Дисертатнтката установява, че родителите на деца с ВСМ са удовлетворени в по-ниска степен от качеството на получената до момента дентална помощ, в сравнение с родителите на здравите деца. В обсъждането, д-р Николова подчертава, че децата с ВСМ и техните семейства имат нужда от специално внимание, повече клинично време и по-комплексни общомедицински познания от страна на денталния екип.

По четвърта задача:

Дисертантката установява, че нито един от анкетираните дентални медици не е получавал следдипломно обучение, касаещо работа с деца с ВСМ. Същевременно всички дентални медици, включени в анкетното проучване, считат, че профилактиката и лечението на деца с ВСМ има своите специфики и се чувстват несигурни при приема на тези пациенти в денталния кабинет. В обсъждането, д-р Николова подчертава необходимостта от създаване на тясно сътрудничество между педиатри, детски кардиолози и дентални медици, с цел предлагане на по-комплексни и ефективни орална профилактика и лечение на деца с ВСМ.

По пета задача:

Д-р Николова установява, че средните стойности на едногенно рН на подобрите за изседване 5 медикамента, често употребявани в детската кардиология, варират между 3 и 4,2. Тези стойности доказват, че децата подложени на системен прием на тези медикаменти са с висок риск от развитие на кариозно заболяване и зъбни ерозии. В обсъждането се препоръчва децата с ВСМ да избягват прием на перорални медикаменти, съдържащи захароза, както и съчетаване на медикаментозния прием с активна профилактика – чести процедури по лична орална хигиена с достатъчна продължителност, ендогена и/или екзогенна флуорна профилактика, съобразена с възрастта и специфичните нужди некариесогенна диета. Подчертава се наложителността пациенти с висок кариес риск да бъдат регистрирани като такива още в най-ранна детска възраст и това би било възможно при установяване на тясно сътрудничество между детски кардиолог и детски стоматолог

Извод: Изводът е формулиран добре и показва нуждата от провеждане на още проучвания по темата с цел оптимизиране качеството на предлаганото дентално лечение за децата с ВСМ.

Приноси с оригинален характер:

1. За първи път у нас се провежда клинично проучване върху разпространиението и интензитета на кариозното заболяване сред деца с ВСМ.
2. За първи път у нас се провежда клинично проучване върху разпространиението на зъбна плака и гингивално възпаление сред деца с ВСМ.
3. За първи път у нас се проучват нагласата и удовлетвореността на родители на деца с ВСМ спрямо получената до момента дентална помощ за децата им.
4. За първи път у нас се проучват опитът и нагласата на денталните медици към лечение на деца с ВСМ
5. За първи път у нас се изготвя оригинален комплекс от профилактични мерки, насочени към дентални пациенти с ВСМ.
6. Доказва се, че във всички групи медикаменти, включвани в системната медикаментозна терапия на пациенти с ВСМ, има представители с кисела природа.

Във връзка с дисертационния труд д-р Николова има **3 публикации**.

Авторефератът отговаря на изискванията на закона за развитие на академичните кадри.

Няма пропуски в приложената от д-р Теодора Владимирова Николова документация. Отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научните степени и заемане на академични длъжности във Факултет по дентална медицина, Медицински Университет „Проф. Д-р Параскев Стоянов“ - Варна.

В заключение: Дисертационният труд на д-р Теодора Владимирова Николова “ Орални изяви при деца с вродени сърдечни малформации“покрива изискванията за присъждане на ОНС „Доктор“ . Препоръчвам на членовете на НЖ да гласуват положително за присъждането на образователната и научна степен „ДОКТОР“ на д-р Теодора Владимирова Николова.

03.07.2018 г.

Варна

Изготвил рецензията:

(Проф. Д-р Стефан Василев Пеев, д.м.н.)